

7. HORNINOVÉ PROSTŘEDÍ

7. Horninové prostředí

- I. Úvod k tématu
- II. Sledované jevy ÚAP ČR
 - 7.1. Dobývací prostory
 - 7.2. Chráněná ložisková území
 - 7.3. Chráněná území pro zvláštní zásahy do zemské kůry
 - 7.4. Výhradní ložiska nerostných surovin
 - 7.5. Poddolovaná území
 - 7.6. Stará důlní díla
 - 7.7. Sesuvná území
 - 7.8. Uzavřená a opuštěná místa těžebního odpadu
- III. Závěrečný souhrn
- IV. Právní rámec, zákony a vyhlášky
- V. Použité zdroje
- VI. Použité zkratky
- VII. Seznam grafických listů kapitoly 7

7. Horninové prostředí

I. Úvod k tématu

Geologická stavba ČR

Území České republiky je tvořeno **dvěma základními geologickými jednotkami (Český masiv a Západní Karpaty)**, jejichž stavba se díky odlišnému stáří, vývoji a geologickému složení výrazně liší.

Český masiv zahrnuje území Čech a západní Moravy až po linii Znojmo – Přerov – Karviná (za touto hranicí se Český masiv noří pod západokarpatské jednotky) a dále okrajové části ležící na území Polska, Německa a Rakouska. Hlavní fáze formování této geologické jednotky probíhala při kadomské orogenezi (před 750–550 mil. let), poté byla výrazně přetvořena variskou orogenezi (před 350–240 mil. let).

Český masiv má blokovou stavbu s hlubinnými zlomy, které pravděpodobně nemají stejný hlubinný dosah. Zemská kůra v Českém masivu je 28 až 42 km mocná, největší mocnost zemské kůry byla zjištěna v okolí Sedlčan. Mocnější je zejména v oblastech s nižší hustotou, tj. v oblastech s mohutnější granitickou vrstvou (Krušné hory, Šumava a Českomoravská vrchovina). Hlubinné zlomy rozdělují Český masiv na mnoho bloků, které prodělávaly pohyby různého směru. Menší zlomy pak vytvořily v rámci jednotlivých bloků složitou kernou strukturu. Okrajové části Českého masivu byly vyzdviženy. Tyto vyzdvižené oblasti se označují jako epiplatformní pohoří (Šumava, Krušné hory, Krkonoše atd.). Horninové složení Českého masivu je velice pestré, převládají však neovulkanické, metamorfované, sedimentární a variské vyvřelé horniny.

Západní Karpaty jsou součástí alpsko-karpatského pásemného horstva ležící na území Moravy a Slovenska a zasahující do Polska i Rakouska a Maďarska. Na západě se stýkají s Českým masivem. Karpaty vznikly při alpiském orogenním cyklu, hlavní fáze vrásnění probíhala před 100–15 mil. let. Vlastní Západní Karpaty vznikly před cca 20 mil. let. Západní Karpaty mají příkrovovou stavbu s různými druhy sedimentárních hornin. Mocnost zemské kůry je zde větší než v Českém masivu. Pod flyšovými pohořími Karpat je zemská kůra mocná 50 až 60 km.

Na území České republiky zasahují na východní Moravu jednotky řazené k Západním Karpatům. Vnější skupina příkrovů je tvořena převážně klastickými sedimentárními horninami. Z inženýrsko-geologického hlediska je flyšové pásmo typickým sesuvným územím. A dále karpatská předhlubeň a vídeňská pánev, které jsou tvořeny především slepenci, pískovci, štěrky, písky, jíly až vápnitými jíly a jílovci.

Regionální členění georeliéfu ČR

Z hlediska geomorfologického členění je území České republiky hierarchicky rozděleno na **2 základní systémy** (Hercynský; Alpsko-himalájský), **4 subsystémy** (Hercynská pohoří; Epihercynské nížiny; Karpaty; Panonská pánev), **4 provincie** (Česká vysočina na západě; Západní Karpaty na východě; Středoevropská nížina v okolí

Opavy a Osoblažského výběžku; Západopanonská pánev v oblasti jižní Moravy), **10 subprovincií** (viz Tab. 7.1), a dále **28 oblastí** (např. Orlická oblast, Středočeská tabule, Jihočeské pánve) a **94 celků** (např. České středohoří, Rožnovská brázda, Dolnomoravský úval).

Tab. 7.1: Geomorfologické členění České republiky

Systém	Subsystém	Provincie	Subprovincie
Hercynský systém	Hercynská pohoří	Česká vysočina	- Šumavská subprovincie - Česko-moravská subprovincie - Krušnohorská subprovincie - Krkonoško-jesenická subprovincie - Poberounská subprovincie - Česká tabule
	Epihercynské nížiny	Středoevropská nížina	Středopolské nížiny
Alpsko-himalájský systém	Karpaty	Západní Karpaty	- Vnější Západní Karpaty - Vněkarpatské sníženiny
	Panonská pánev	Západopanonská pánev	Vídeňská pánev

Zdroj: Boháč, P.; Kolář, J. – Vyšší geomorfologické jednotky České republiky. Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální, 1996. [cit. 10.08.2023]. Upraveno: Ústav územního rozvoje, 2023.

Obr. 7.1: Mapa geomorfologického členění České republiky (subprovincie, oblasti a celky)



Zdroj: Bína, J.; Brandos, O.; Ertl, S. – Členění ČR, geomorfologické celky Česka. In: Treking.cz [online]. Ostrava: časopis TREKING, 2007 [cit. 10.08.2023]. Dostupné z URL: <<https://www.treking.cz/>>. Upraveno: Ústav územního rozvoje, 2023.

Zdroje nerostných surovin ČR

Za **nerosty** jsou dle § 2 odst. 1 zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů považovány tuhé, kapalné a plynné části zemské kůry (vyjma částí uvedených v § 2 odst. 2 tohoto zákona – např. voda, rašelina, kulturní vrstva půdy, ...).

Vyhrazenými nerosty dle § 3 odst. 1 horního zákona jsou:

- radioaktivní nerosty,
- všechny druhy ropy a hořlavého zemního plynu (uhlovodíky), všechny druhy uhlí a bituminosní horniny,
- nerosty, z nichž je možno průmyslově vyrábět kovy,
- magnezit,
- nerosty, z nichž je možno průmyslově vyrábět fosfor, síru a fluór nebo jejich sloučeniny,
- kamenná sůl, draselné, borové, bromové a jodové soli,
- tuha, baryt, azbest, slída, mastek, diatomit, sklářský a slévárenský písek, minerální barviva, bentonit,
- nerosty, z nichž je možno průmyslově vyrábět prvky vzácných zemin a prvky s vlastnostmi polovodičů,
- granit, granodiorit, diorit, gabro, diabas, hadec, dolomit a vápenec, pokud jsou blokově dobytelné a lešitelné, a travertin,
- technicky využitelné krystaly nerostů a drahé kameny,
- halloysit, kaolin, keramické a žáruvzdorné jíly a jílovce, sádrovec, anhydrit, živce, perlit a zeolit,
- křemen, křemenec, vápenec, dolomit, slín, čedič, znělec, trachyt, pokud tyto nerosty jsou vhodné k chemicko-technologickému zpracování nebo zpracování tavením,
- mineralizované vody, z nichž se mohou průmyslově získávat vyhrazené nerosty,
- technicky využitelné přírodní plyny, pokud nepatří mezi plyny uvedené pod písmenem b).

Ostatní nerosty jsou **nerosty nevyhrazené**.

Dále jsou vymezeny tzv. **kritické nerosty**, mezi které se řadí radioaktivní nerosty, všechny druhy ropy a hořlavého zemního plynu (uhlovodíky), nerosty, z nichž je možno průmyslově vyrábět kovy, vápenec, pokud je vhodný k chemicko-technologickému zpracování, nerosty, z nichž je možno průmyslově vyrábět prvky vzácných zemin a prvky s vlastnostmi polovodičů, a nevyhrazené nerosty stavebního kamene a štěrkopísku, nachází-li se tyto nevyhrazené nerosty na ložiskách, které se považují za výhradní.

Přírodní nahromadění nerostů, základka v hlubinném dole, opuštěný odval, výsypka nebo odkaliště, které vznikly hornickou činností a obsahují nerosty, se považuje za **ložisko nerostů**. Zákon rozlišuje ložiska výhradní (vyhrazených nerostů), ložiska strategického významu a ložiska nevyhrazených nerostů.

Ložiska vyhrazených nerostů se označují jako tzv. **výhradní ložiska**. Zjistí-li se vyhrazený nerost v množství a jakosti, které umožňují důvodně očekávat jeho nahromadění, vydá Ministerstvo životního prostředí osvědčení o výhradním ložisku. Evidenci osvědčení o výhradním ložisku vede Ministerstvo životního prostředí. Výhradní ložiska tvoří **nerostné bohatství** (dle horního zákona). Nerostné bohatství na území České republiky je ve vlastnictví státu.

Ložiska nevyhrazených nerostů, tzv. **nevýhradní ložiska** (např. kamene, štěrkopísku a cihlářských surovin) jsou součástí pozemku.

Ložiska strategického významu tvoří ložiska kritických nerostů, které má mimořádný význam pro zajištění surovinové nebo energetické bezpečnosti státu nebo pro uskutečnění staveb podle zákona o urychlení výstavby strategicky významné infrastruktury.

Na území České republiky se v současnosti těží následující nerostné suroviny:

- Energetické nerostné suroviny** – černé uhlí, hnědé uhlí, ropa, uran¹, zemní plyn.
- Nerudní suroviny** – bentonit, diatomit, dolomit, drahé kameny, jíly, kaolin, křemenné suroviny, průmyslové písky (sklářské a slévárenské), sádrovec, vápenec a cementářské suroviny, živec.
- Stavební suroviny** – cihlářské suroviny, dekorační kámen, stavební kámen, štěrkopísky.

Významnější geologické zásoby **energetických nerostných surovin** na území ČR jsou pouze u uranové rudy, černého a hnědého uhlí. Zásoby těchto surovin dosahují zaokrouhleně 1% podíl na celosvětových zásobách. Těžba uranu na území ČR byla ukončena (nejspíš definitivně). Černé uhlí je důležitou energetickou a hutnickou surovinou. Ačkoliv jeho podíl neustále mírně klesá, stále se z něj vyrábí kolem 7 % domácí elektrické energie a 13,5 % tepla. Nejdůležitější českou energetickou surovinou je hnědé uhlí. Vyrábí se z něj zhruba 43 % domácí elektrické energie a 44 % tepla.

Poměrně značné zásoby hnědého uhlí v severočeské uhelné pánvi jsou blokovány na základě vyhlášení tzv. **územních ekologických limitů těžby** hnědého uhlí v severních Čechách. Ty byly pro severočeskou uhelnou pánev stanoveny usnesením vlády České republiky č. 444 z roku 1991. Usnesení vlády definuje dobývací prostory a oblasti, které by měly zůstat nevytěženy. Hlavním důvodem stanovení limitů těžby byla ochrana životního prostředí a krajiny v oblasti severních Čech.

K dílčí úpravě územních ekologických limitů těžby v severočeské uhelné pánvi došlo v předpolí velkolomu Bílina (ložisko Bílina), a to nejprve vládním usnesením č. 1176/2008 a následně na základě vládního usnesení č. 827/2015, které zrušilo vládní usnesení č. 1176/2008 a výrazně prolomilo předešlou hranici územních ekologických limitů těžby jejím posunem do vzdálenosti 500 m od zastavěného území obce Mariánské Radčice. Předpokládaný konec povolené hornické činnosti na velkolomu Bílina je stanoven na rok 2035. Pro zbývající ložiskové území nadále platí usnesení vlády č. 444/1991. Celkově jsou v severočeské uhelné pánvi ekologickými územními limity těžby vázány zásoby o objemu cca 954 mil. tun.

Tab. 7.2: Energetické nerostné suroviny se zdroji a zásobami na území ČR

Energetické nerostné suroviny – těžené	Aktuálně těžené oblasti
Černé uhlí	česká část hornoslezské pánve
Hnědé uhlí	- sokolovská pánev - severočeská pánev
Ropa	- vídeňská pánev - karpatská předhlubeň
Zemní plyn	- oblast jižní Moravy - oblast severní Moravy
Energetické nerostné suroviny – netěžené	Výhradní evidovaná ložiska
Lignit ²	vídeňská pánev
Uran ³	- Rožná - Brzkov - Jasenice-Pucov - Břevniště pod Ralskem - Hamr pod Ralskem - Stráž pod Ralskem - Osečná-Kotel

Zdroj: Surovinové zdroje České republiky, Nerostné suroviny 2024 [online]. Praha: Česká geologická služba, 2024 [cit. 29.08.2025]. Dostupné z URL: <<https://cgs.gov.cz/system/files/2025-05/surovinove-zdroje-ceske-republiky-2024.pdf>>. Upraveno: Ústav územního rozvoje, 2025.

¹ Uran je získáván pouze jako vedlejší efekt čištění podzemních vod a technologických roztoků v rámci likvidačních prací a rekultivací po těžbě in situ loužením (in situ leaching – ISL nebo také in situ recovery – ISR) uranových rud ve Stráži pod Ralskem.

² Těžba lignitu ukončena v roce 2009.

³ Těžba uranu ukončena v roce 2017.

Nerudní suroviny představují po energetických nerostných surovinách nejvýznamnější skupinu surovin na území České republiky. Největší geologické zásoby v této skupině surovin jsou u vápenců, kaolinu, jílu a sklářských a slévárenských písků. Ostatní nerudní suroviny mají rovněž významný surovinový potenciál, ovšem s menšími zásobami. Kaolin, sklářské a slévárenské písky, jíly, vápence, živce a dekorativní kámen jsou rovněž významné vývozní komodity.

Česká republika má také velké geologické zásoby **stavebních surovin** (stavebního kamene, štěrkopísků a cihlářských surovin). Stavební kámen a štěrkopísky patří také k významným vývozním artiklům.

Těžba rud na území České republiky má velmi starou tradici. Ve středověku byly Čechy střediskem evropské těžby zlata, stříbra a cínu. Jejich zdroje však byly dlouhodobou těžební činností téměř vyčerpány. Na území ČR jsou proto až na výjimky již jen chudé rudy. Po roce 1989 došlo k výraznému útlumu těžby a v roce 1994 skončila těžba rud na území České republiky úplně. Mezi rudy, v současnosti na našem území netěžené, ale se zdroji a zásobami, patří zejména: mangan, lithium, zinek, cín, olovo, wolfram, měď, stříbro, germanium a zlato. Geologické zásoby těchto rud jsou ale až na výjimky nebilanční (zásoby, které nejsou v současnosti dobytelné). Významnější množství bilančních zásob je vykazováno pouze u zlatonosných rud.

V České republice se zpracovávají a využívají nejen všechny druhy doma těžených surovin, ale ještě daleko širší paleta surovin dovážených (např. železná ruda, kovy, ropa a zemní plyn, síra, soli, fosfáty). Na dovozech těchto významných surovin je Česká republika zcela závislá.

II. Sledované jevy ÚAP ČR

7.1. Dobývací prostory

Dobývací prostor se podle § 25 zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů, stanoví na základě výsledků průzkumu ložiska podle rozsahu, uložení, tvaru a mocnosti výhradního ložiska se zřetelem na jeho zásoby a úložní poměry tak, aby ložisko mohlo být hospodárně vydobyto. Při stanovení dobývacího prostoru se vychází ze stanoveného chráněného ložiskového území a musí se přihlídnout i k dobývání sousedních ložisek a k vlivu dobývání.

Dobývací prostor může zahrnovat jedno nebo více výhradních ložisek nebo, je-li to vzhledem k rozsahu ložiska účelné, jen část výhradního ložiska. Dobývací prostor se stanoví pro dobývání výhradního ložiska určitého nerostu nebo skupiny nerostů. Současně se stanoví, které nerosty výhradního ložiska budou dočasně ukládány. Je-li oddělené dobývání jiného nerostu nebo skupiny nerostů jinou organizací racionálnější, stanoví se pro jejich dobývání zvláštní dobývací prostor.

Hranice dobývacího prostoru na povrchu se stanoví uzavřeným geometrickým obrazcem s přímými stranami, jehož vrcholy se určují souřadnicemi, udanými v platném souřadnicovém systému. Jeho prostorové hranice pod povrchem se zpravidla stanoví svislými rovinami, které procházejí povrchovými hranicemi. Výjimečně se tyto prostorové hranice mohou stanovit podle přirozených hranic. Dobývací prostor může být vymezen i hloubkově. Hranice stanoveného dobývacího prostoru vyznačí orgán územního plánování v územně plánovací dokumentaci.

Dle platného znění vyhlášky Českého báňského úřadu č. 172/1992 Sb., o dobývacích prostorech, organizace návrh na stanovení dobývacího prostoru předkládá **obvodnímu báňskému úřadu**. Jestliže dobývací prostor zasahuje do obvodu působnosti více obvodních báňských úřadů, předkládá se návrh obvodnímu báňskému úřadu, v jehož obvodu působnosti leží největší část dobývacího prostoru. Na základě návrhu na stanovení dobývacího prostoru obvodní báňský úřad vydá rozhodnutí o stanovení dobývacího prostoru. Dobývací prostor se označí názvem katastrálního území, v němž leží dobývací prostor nebo jeho největší část. Jestliže se v témže katastrálním území stanoví další dobývací prostor, odliší se římskou číslicí. Dobývací prostor, jeho změny či zrušení stanovuje obvodní báňský úřad v součinnosti s dotčenými orgány.

Rozhodnutí o stanovení dobývacího prostoru je vydáváno obvodními báňskými úřady po předchozím vydání rozhodnutí o stanovení chráněného ložiskového území Ministerstvem životního prostředí, a to na základě výsledků geologického průzkumu po předchozím stanovení průzkumného území (hlášení o zjištění zásob ložiska a výpočtu zásob je zasíláno Ministerstvu životního prostředí, Ministerstvu průmyslu a obchodu a obvodnímu báňskému úřadu).

Podle horního zákona, stanovením dobývacího prostoru vzniká oprávnění organizace k dobývání výhradního ložiska. Těžba výhradního ložiska ve stanoveném dobývacím prostoru však může být zahájena až po vydání

povolení hornické činnosti obvodním báňským úřadem. Tento princip platí pro vyhrazené nerosty, případně pro výhradní ložiska nevyhrazených nerostů.

V případě nevyhrazených nerostů musí být nejprve obecným stavebním úřadem vydáno rozhodnutí o změně využití území. Organizace může zahájit těžbu nerostů až po vydání povolení k činnosti prováděné hornickým způsobem vydané příslušným obvodním báňským úřadem. Pro geologické práce u nevyhrazených nerostů není zapotřebí stanovovat průzkumné území.

Dobývací prostor se zruší (z podnětu obvodního báňského úřadu či na návrh organizace), jestliže dobývání výhradního ložiska skončilo nebo bylo trvale zastaveno.

Evidenci dobývacích prostorů a jejich změn vede územně příslušný obvodní báňský úřad v součinnosti s dotčenými orgány. Souhrnnou evidenci dobývacích prostorů vede **Český báňský úřad (ČBÚ)**. Česká geologická služba tato data zpřístupňuje v rámci veřejné mapové aplikace Surovinový informační systém (<https://mapy.geology.cz/suris/>).

K 26. 3. 2025 bylo v ČR evidováno **celkem 958 dobývacích prostorů** o celkové výměře cca 1 025 km². Největší dobývací prostor Trojanovice (rezervní ložisko černého uhlí) má výměru 63 km², zatímco nejmenší dobývací prostor Lhotka nad Bečvou má pouhých 149 m² (těžené ložisko zemního plynu). Nejstarší evidovaný dobývací prostor je z roku 1907 (Prušanky I, ložisko zemního plynu, těžba zastavena). Nejstarší evidované dobývací prostory s aktuálně těženými ložisky jsou z roku 1958 (Prosetín I – granodiorit; Velké Hydčice – vápence). Nejnověji evidované dobývací prostory jsou z letošního roku (2025). Zhruba dvě třetiny z evidovaných dobývacích prostorů jsou aktuálně těžené, jedna třetina je netěžená (podrobněji viz Tab. 7.3). Prostorové rozmístění dobývacích prostorů v rámci ČR je zachyceno v **grafickém listu 7.1**.

Tab. 7.3: Dobývací prostory ČR dle jejich využití – stav k 26. 3. 2025

Těžené – celkem		619
z toho:	Ložisko těžené	589
	Ložisko v průzkumu, otvírce	26
	Ložisko uzavírané	4
Netěžené – celkem		337
z toho:	Zastavená těžba	159
	Rezervní ložisko	96
	Ukončená likvidace, ale DP nezrušen	16
	Ukončená těžba, DP bude rekultivován	68
Celkem evidovaných dobývacích prostorů v ČR		958

Zdroj: Česká geologická služba – Surovinový informační systém [online]. Praha: Česká geologická služba, 2025 [cit. 26.03.2025]. Dostupné z URL: [<https://mapy.geology.cz/suris/>](https://mapy.geology.cz/suris/).

Zdroj: Přehled dobývacích prostorů v České republice [online]. Praha: Český báňský úřad, 2025 [cit. 26.03.2025]. Dostupné z URL: <https://cbu.gov.cz/cs/evidence/reg-ic-2>.

Upraveno: Ústav územního rozvoje, 2025.

7.2. Chráněná ložisková území

Dle § 16 zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů, se **chráněná ložisková území** stanovují z důvodu, aby byla zajištěna ochrana výhradního ložiska proti znemožnění nebo ztížení jeho dobývání. Chráněná ložisková území zahrnuje území, na kterém by stavby a zařízení, které nesouvisí s dobýváním výhradního ložiska, mohly znemožnit nebo ztížit dobývání výhradního ložiska. V zájmu ochrany nerostného bohatství lze v chráněném ložiskovém území zřizovat stavby a zařízení, které nesouvisí s dobýváním výhradního ložiska, jen na základě závazného stanoviska dotčeného orgánu podle horního zákona.

Jestliže je nezbytné v zákonem chráněném obecném zájmu umístit stavbu nebo zařízení nesouvisící s dobýváním výhradního ložiska v chráněném ložiskovém území, je třeba dbát, aby se narušilo co nejméně využití nerostného bohatství. Znemožnit nebo ztížit dobývání výhradních ložisek nerostů je možno jen ve zvlášť odůvodněných případech, jde-li o mimořádně důležitou stavbu nebo zařízení nebo bude-li stavbou nebo zařízením ztíženo nebo znemožněno dobývání jen malého množství zásob výhradního ložiska.

Řízení o stanovení chráněného ložiskového území se zahájí na návrh organizace nebo z podnětu orgánu státní správy. Návrh na stanovení chráněného ložiskového území předkládá, dle vyhlášky Ministerstva životního prostředí č. 364/1992 Sb., o chráněných ložiskových územích, právnická nebo fyzická osoba, která požádala o vydání osvědčení o výhradním ložisku nebo právnická osoba, která byla pověřena zabezpečit ochranu a evidenci ložiska.

Chráněné ložiskové území stanovuje Ministerstvo životního prostředí po projednání s orgánem kraje v přenesené působnosti České republiky rozhodnutím vydaným v součinnosti s Ministerstvem průmyslu a obchodu, obvodním báňským úřadem a po dohodě s orgánem územního plánování a stavebním úřadem.

Hranice chráněného ložiskového území na povrchu se stanoví uzavřeným geometrickým obrazcem s přímými stranami. Vrcholy geometrického obrazce se určují v platném souřadnicovém systému. Hranice chráněného ložiskového území se vyznačí v územně plánovací dokumentaci.

Chráněné ložiskové území se označí názvem katastrálního území, v němž leží chráněné ložiskové území nebo jeho největší část, s označením ložiska podle evidence ložisek. Jestliže se v témže katastrálním území stanoví další chráněné ložiskové území, odliší se římskou číslicí.

Česká geologická služba zpřístupňuje údaje o chráněných ložiskových územích v rámci veřejné mapové aplikace Surovinový informační systém (<https://mapy.geology.cz/suris/>). Kromě toho tyto údaje publikuje formou otevřených dat v rámci Národního katalogu otevřených dat – NKOD (<https://data.gov.cz/>). Registr chráněných ložiskových území k 3. 12. 2024 obsahuje 1 503 chráněných ložiskových území na území ČR. Jejich prostorové rozmístění v rámci ČR je zobrazeno v grafickém listu 7.2.

7.3. Chráněná území pro zvláštní zásahy do zemské kůry

Chráněná území pro zvláštní zásahy do zemské kůry se vymezují z důvodu ochrany podzemních prostor (jakožto důlních děl, které jsou zřízeny pro účely zařízení zvláštních zásahů do zemské kůry), před umístěním staveb a zařízení, které by mohly svým provozem ohrozit provoz zařízení zvláštního zásahu do zemské kůry.

Zvláštními zásahy do zemské kůry se podle § 34 zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů, rozumí zřizování, provoz, zajištění a likvidace zařízení pro:

- uskladňování plynů nebo kapalin v přírodních horninových strukturách a v podzemních prostorech (podzemní zásobníky plynů a kapalin),
- ukládání radioaktivních a jiných odpadů v podzemních prostorech,
- průmyslové využívání tepelné energie zemské kůry s výjimkou tepelné energie vody vyvedené na povrch,
- ukládání oxidu uhličitého do přírodních horninových struktur.

Chráněné území stanoví dle vyhlášky Ministerstva životního prostředí č. 364/1992 Sb., o chráněných ložiskových územích, Ministerstvo životního prostředí po projednání s orgánem kraje v přenesené působnosti České republiky rozhodnutím vydaným v součinnosti s Ministerstvem průmyslu a obchodu, obvodním báňským úřadem a po dohodě s orgánem územního plánování a stavebním úřadem.

V zájmu ochrany zařízení zvláštních zásahů do zemské kůry se nesmějí v chráněném území zřizovat stavby nebo zařízení, které nesouvisí s provozem zařízení pro zvláštní zásahy do zemské kůry, pokud k tomu nebyl dán souhlas podle horního zákona.

Česká geologická služba zpřístupňuje údaje o chráněných územích pro zásahy do zemské kůry v rámci veřejné mapové aplikace Surovinový informační systém (<https://mapy.geology.cz/suris/>). Kromě toho tyto údaje publikuje formou otevřených dat v rámci Národního katalogu otevřených dat – NKOD (<https://data.gov.cz/>). Na území České republiky je aktuálně vymezeno 24 chráněných území pro zvláštní zásahy do zemské kůry. Jejich výčet je uveden v tabulce 7.4 a jejich lokalizace je znázorněna v grafickém listu 7.3.

Tab. 7.4: Seznam chráněných území pro zvláštní zásahy do zemské kůry na území ČR – stav k 3. 12. 2024

Název chráněného území pro zvláštní zásahy do zemské kůry	Účel	Organizace
Bílá Voda	Podzemní úložiště	Neuvedena
Dambořice 2-PZP	Podzemní zásobník plynu, Zemní plyn	MND Gas Storage a.s.
Dolní Bojanovice 1-PZP	Podzemní zásobník plynu	SPP Storage, s.r.o.
Dolní Bojanovice-PZP	Podzemní zásobník plynu	SPP Storage, s.r.o.
Dolní Dunajovice 1-PZP	Podzemní zásobník plynu, Zemní plyn	Gas Storage CZ, s.r.o.
Hradiště-PZP	Podzemní zásobník plynu, Zemní plyn	Gas Storage CZ, s.r.o.
Hrušky 1-PZP	Podzemní zásobník plynu, Zemní plyn	Gas Storage CZ, s.r.o.
Jáchymov-Bratrství	Podzemní úložiště	Správa úložišť radioaktivních odpadů
Josefov-PZP	Podzemní zásobník plynu	MND a.s.
Ladná 1-PZP	Podzemní zásobník plynu, Zemní plyn	MND a.s.
Litoměřice I – GTE	Geotermální energie	Město Litoměřice
Litoměřice-Richard	Podzemní úložiště	Správa úložišť radioaktivních odpadů
Lobodice-PZP	Podzemní zásobník plynu	Gas Storage CZ, s.r.o.
Lužice u Hodonína	Podzemní úložiště	MND a.s.
Milín (Háje)-PZP	Podzemní zásobník plynu	Gas Storage CZ, s.r.o.
Moravská Nová Ves-PZP	Neparafinická ropa	MND a.s.
Nové Hvězdlice	Podzemní úložiště	MND a.s.
Nové Hvězdlice-PZP	Podzemní zásobník plynu	MND a.s.
Prušánky 2-PZP	Podzemní zásobník plynu, Zemní plyn	MND a.s.
Prušánky 3-PZP	Podzemní zásobník plynu, Zemní plyn	MND Energy Storage a.s.
Rožná-PZP	Podzemní zásobník plynu, Zemní plyn	DIAMO, státní podnik
Štramberk 3-PZP	Podzemní zásobník plynu, Zemní plyn	Gas Storage CZ, s.r.o.
Tvrdonice-PZP	Neparafinická ropa	MND a.s.
Velké Bílovice-PZP	Podzemní zásobník plynu	MND a.s.

Zdroj: Česká geologická služba – Surovinový informační systém [online]. Praha: Česká geologická služba, 2025 [cit. 03.12.2024]. Dostupné z URL: <<https://mapy.geology.cz/suris/>>. Upraveno: Ústav územního rozvoje, 2024.

7.4. Výhradní ložiska nerostných surovin

Podle § 4 zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů, je **ložiskem nerostů** přírodní nahromadění nerostů, jakož i základka v hlubinném dole, opuštěný odval, výsypka nebo odkaliště, které vznikly hornickou činností a obsahují nerosty.

V případě, že jde o tzv. **vyhrazené nerosty** (viz kap. I, část Zdroje nerostných surovin ČR) označuje se jejich ložisko jako výhradní. Zjistí-li se vyhrazený nerost v množství a jakosti, které umožňují důvodně očekávat jeho nahromadění, vydá Ministerstvo životního prostředí osvědčení o **výhradním ložisku**. Evidenci osvědčení o výhradním ložisku vede Ministerstvo životního prostředí. Ložiska vyhrazených nerostů (výhradní ložiska) tvoří

dle horního zákona **nerostné bohatství**. Nerostné bohatství na území České republiky je ve vlastnictví České republiky.

Zásoby výhradního ložiska jsou dle § 13 horního zákona zjištěné a ověřené množství vyhrazených nerostů ložiska nebo jeho části, odpovídající podmínkám využitelnosti, bez ohledu na ztráty při jeho dobývání. Podkladem pro výpočet zásob výhradního ložiska jsou podmínky využitelnosti zásob. Podmínky využitelnosti zásob jsou souborem ukazatelů množství, jakosti nerostů, geologických, báňsko-technických, ekologických a jiných ukazatelů, podle nichž se posuzuje vhodnost zásob výhradních ložisek k využití.

Zásoby výhradního ložiska jsou klasifikovány podle podmínek využitelnosti na **zásoby bilanční a zásoby nebilanční**. Bilanční zásoby jsou využitelné v současnosti a vyhovují stávajícím technickým a ekonomickým podmínkám využití výhradního ložiska. Nebilanční zásoby jsou v současnosti nevyužitelné zásoby, protože nevyhovují stávajícím technickým a ekonomickým podmínkám využití, ale podle předpokladu jsou využitelné v budoucnosti s ohledem na očekávaný technický a ekonomický vývoj.

Zásoby výhradního ložiska jsou dále kvalifikovány podle stupně prozkoumanosti výhradního ložiska a znalostí jeho úložních poměrů nebo jeho části, jakosti a technologických vlastností nerostů a báňsko-technických podmínek na **zásoby vyhledané a zásoby prozkoumané**.

Podle přípustnosti k dobývání, která je podmíněna technologií dobývání, bezpečností provozu a stanovenými ochrannými pilíři, jsou zásoby výhradního ložiska kvalifikovány také na **zásoby volné a vázané**. Vázané zásoby jsou zásoby v ochranných pilířích povrchových a podzemních staveb, zařízení a důlních děl, jakož i v pilířích stanovených k zajištění bezpečnosti provozu a ochrany právem chráněných zájmů. Ostatní zásoby jsou zásoby volné.

Vytěžitelné zásoby jsou bilanční zásoby zmenšené o hodnotu předpokládaných těžebních ztrát souvisejících se zvolenou technologií dobývání nebo s vlivem přírodních podmínek.

Oprávnění k dobývání výhradního ložiska vzniká stanovením dobývacího prostoru (viz podkapitola 7.1). Zahájit dobývání výhradního ložiska ve stanoveném dobývacím prostoru však organizace může až po vydání povolení obvodním báňským úřadem.

Výhradní ložiska se musí dle horního zákona využívat racionálně. **Racionálním využíváním** výhradních ložisek se dle § 30 horního zákona rozumí jejich dobývání a úprava a zušlechťování vydobytych nerostů podle následujících zásad s přihlédnutím k současným technickým a ekonomickým podmínkám. Při využívání výhradních ložisek je nutno zejména:

- vydobýt zásoby výhradních ložisek včetně průvodních nerostů co nejúplněji s co nejmenšími ztrátami a znečištěním; dobývání zaměřené výhradně na bohaté části ložiska není dovoleno,
- řádně využít vydobyté nerosty při jejich úpravě a zušlechťování prováděných v souvislosti s jejich dobýváním,
- vhodně ukládat průvodní nerosty současně dobývané, avšak dočasně nevyužívané a vést jejich evidenci,
- vhodným způsobem ukládat skrývkové hmoty a hlušiny a podle možnosti je účelně využívat.

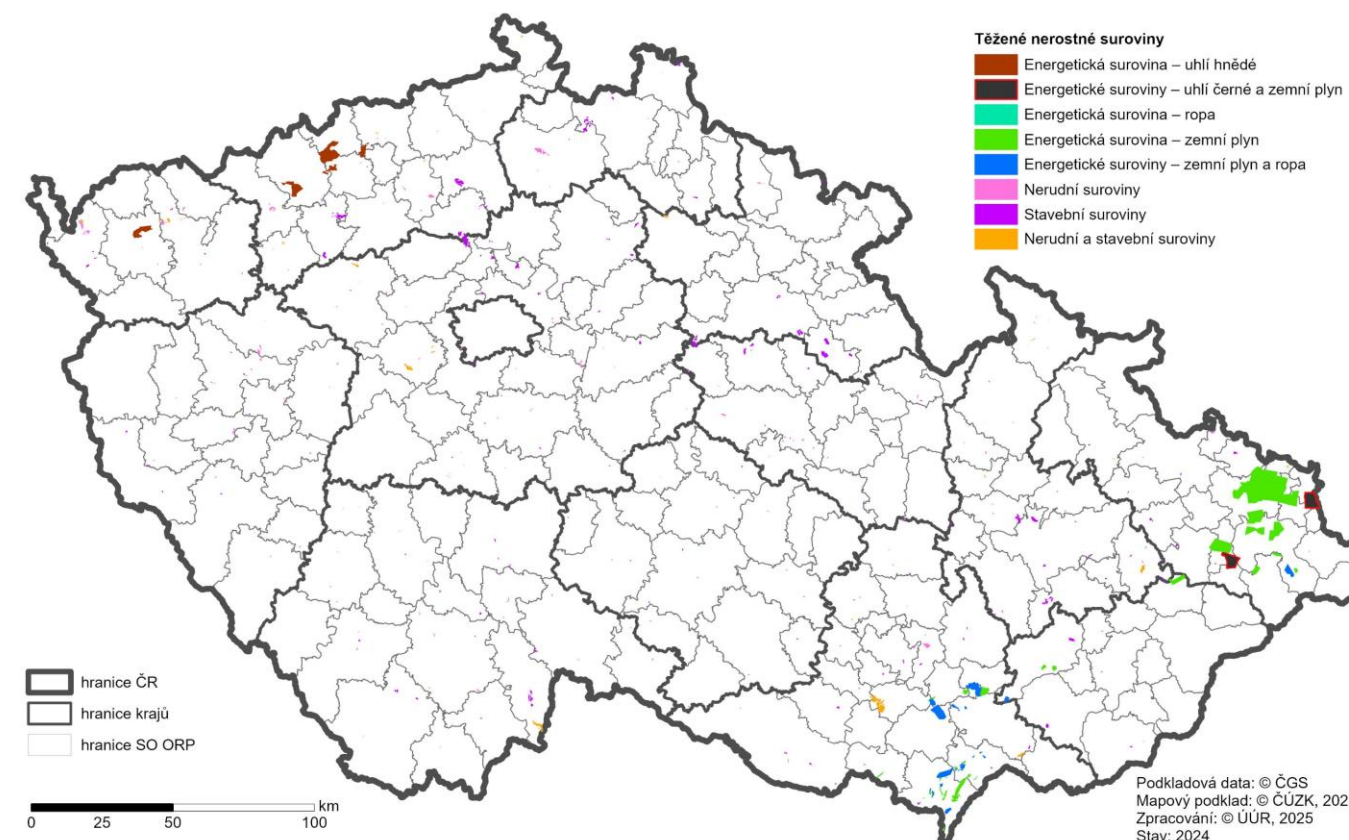
Přitom musí být dodrženy zásady báňské technologie, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti provozu a vyloučeny neodůvodněné nepříznivé vlivy na pracovní a životní prostředí.

Hospodárným využíváním výhradních ložisek se zabývá také vyhláška Českého báňského úřadu č. 104/1988 Sb., o racionálním využívání výhradních ložisek, o povolování a ohlašování hornické činnosti a ohlašování činnosti prováděné hornickým způsobem, ve znění pozdějších předpisů, dle které je nutno při dobývání výhradního ložiska používat takové dobývací metody, které umožní vydobýt bilanční zásoby výhradního ložiska s co největší výrubností (u tuhých nerostů), popřípadě vytěžitelností (u kapalných a plyných nerostů, jakož i při loužení), s co nejmenšími ztrátami a co nejmenším znečištěním, které jsou technicky i ekonomicky zdůvodněny.

Při úpravě a zušlechťování nerostů, jestliže se provádějí v souvislosti s jejich dobýváním, je nutno používat takové postupy, které umožní co nejúplnější využití vydobytych nerostů s co největší výtěžností jejich užitkových složek. Postup úpravy a zušlechťování vydobytych nerostů a z něho vyplývající výtěžnost je organizace povinna zahrnout do plánu otvírky, přípravy a dobývání výhradního ložiska.

Bude-li při dobývání v dobývacím prostoru zjištěno ložisko jiného vyhrazeného nerostu, než pro který byl stanoven dobývací prostor, je organizace povinna oznámit to neprodleně Ministerstvu životního prostředí, Ministerstvu průmyslu a obchodu a obvodnímu báňskému úřadu.

Obr. 7.2: Území aktuálně těžených výhradních ložisek nerostných surovin – stav k 3. 12. 2024



Zpracoval: Ústav územního rozvoje, 2025.

Dobývání výhradního ložiska nesmí být zastaveno, aniž bylo zajištěno, že pozdější jeho dobývání bude technicky možné a hospodářsky účelné a bezpečné, leč by zastavení dobývání vyžadoval důležitý celospolečenský zájem, především bezpečnost života nebo ochrana zdraví lidí.

Z důvodu zabezpečení ochrany nerostného bohatství jsou orgány územního plánování a zpracovatelé územně plánovací dokumentace povinni při územně plánovací činnosti vycházet z podkladů o zjištěných a předpokládaných výhradních ložiscích poskytovaných jim MŽP; přitom postupují podle zvláštních předpisů a jsou povinni navrhnout řešení, které je z hlediska ochrany a využití nerostného bohatství a dalších zákonem chráněných zájmů nejvýhodnější.

Jde-li o předpokládaný nerostný zdroj vyhrazeného nerostu (předpokládané výhradní ložisko), jsou orgány územního plánování a zpracovatelé územně plánovací dokumentace povinni při územně plánovací činnosti vycházet z tohoto podkladu o předpokládaném výhradním ložisku a navrhnout řešení, které je z hlediska ochrany a využití nerostného bohatství a dalších zákonem chráněných zájmů nejvýhodnější.

Vedením souhrnné **evidence zásob výhradních ložisek nerostných surovin** je Ministerstvem životního prostředí pověřena Česká geologická služba (ČGS). Ta k 3. 12. 2024 eviduje na území ČR 2240 výhradních ložisek nerostných surovin (viz **grafický list 7.4**), z nichž je 691 aktuálně těženo.

ČGS vede rovněž **evidenci zásob nevýhradních ložisek nevyhrazených nerostů** (stavební suroviny). V současnosti ČGS eviduje 809 ložisek nevyhrazených nerostů, z nichž je 179 využíváno. Mimo schválenou evidenci je dalších 813 ložisek nevyhrazených nerostů.

ČGS vede podle § 13 zákona České národní rady č. 62/1988 Sb., o geologických pracích a o Českém geologickém úřadu, ve znění pozdějších předpisů také evidenci prognózních zdrojů nerostů. **Prognózním zdrojem nerostů** se dle § 2 písm. e) platného znění vyhlášky č. 369/2004 Sb., rozumí dosud blíže neověřené a na základě znalostí o geologické stavbě území a analogii s existujícími ložisky nerostů předpokládané nahromadění nerostu, u něhož je zjištěnými geologickými poznatky odůvodněn předpoklad ověření zásob ložiska nerostu a jeho budoucí využití.

V současnosti ČGS eviduje celkem 257 schválených prognózních zdrojů, z toho 131 vyhrazených nerostů a 126 nevyhrazených (stavebních surovin). Kromě toho eviduje dalších 1065 neschválených prognózních zdrojů.

Česká geologická služba zpřístupňuje údaje o ložiskách nerostných surovin v ČR v rámci veřejné mapové aplikace Surovinový informační systém (<https://mapy.geology.cz/suris/>). Kromě toho tyto údaje publikuje formou otevřených dat v rámci Národního katalogu otevřených dat – NKOD (<https://data.gov.cz/>).

7.5. Poddolovaná území

Pod pojmem **poddolované území** se rozumí plochy s evidovaným ověřeným nebo evidovaným předpokládaným výskytem hlubinných důlních děl, vzniklých za účelem těžby nebo průzkumu nerostných surovin. Důlní díla jsou v rámci vymezení poddolovaného území rozložena nepravidelně, v různých hloubkách a mohou zde být i zcela nepoddolované úseky.

Česká geologická služba (ČGS) vede přehled území se zjištěným poddolováním v souladu s ustanovením § 17 zákona České národní rady č. 62/1988 Sb., o geologických pracích a o Českém geologickém úřadu, ve znění pozdějších předpisů. Poddolovaná území mohou mít vliv na vypracování územně plánovací dokumentace a na životní prostředí. ČGS poskytuje údaje o geologických rizicích orgánům veřejné moci a orgánům územního plánování a územního řízení pro zpracování územně analytických podkladů.

Vlastní registr poddolovaných území byl vytvořen v letech 1983–1985. Postupně byly sledované údaje převedeny do jednotné databáze a zákresy i údaje jsou průběžně aktualizovány z odborných posudků a zpráv. Registr je zpracováván na pracovišti ČGS v Kutné Hoře.

ČGS zpřístupňuje údaje o poddolovaných územích v rámci veřejné mapové aplikace Důlní díla a poddolování (https://mapy.geology.cz/dulni_dila_poddolovani/) a také formou otevřených dat do Národního katalogu otevřených dat – NKOD (<https://data.gov.cz/>). Tyto údaje slouží primárně pro potřeby územního plánování. V databázi poddolovaných území ČGS je evidováno více než 5 600 objektů (viz **grafický list 7.5**). Jednotlivé zákresy poddolovaných území jsou zobrazeny jako plochy (polygony). Možné postižení terénu hornickou činností je ovšem většinou podstatně menší, než je rozsah zákresů a pro konkrétní lokality je proto vhodné vyžádat si upřesnění na pracovišti ČGS v Kutné Hoře.

7.6. Stará důlní díla

Stará důlní díla jsou dle § 35 zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů důlní díla v podzemí, která jsou opuštěna a jejichž původní provozovatel ani jeho právní nástupce neexistuje nebo není znám. Starým důlním dílem je také opuštěný lom po těžbě vyhrazených nerostů, jehož původní provozovatel ani jeho právní nástupce neexistuje nebo není znám.

Zajišťování nebo likvidaci starých důlních děl a jejich následků, která ohrožují zákonem chráněný obecný zájem zabezpečuje v nutném rozsahu Ministerstvo životního prostředí. MŽP vypořádá i případné škody na hmotném majetku způsobené při zajišťování nebo likvidaci starých důlních děl.

MŽP také zabezpečuje zjišťování starých důlních děl a pověřilo Českou geologickou službu (ČGS) vedením **registru starých důlních děl** (registr SDD). Do registru SDD jsou zařazována důlní díla na základě oznámení. Evidovány jsou objekty ze všech došlých oznámení, což fakticky znamená, že v rámci registru nejsou evidována pouze stará důlní díla, ale i další typy důlních děl nebo jejich projevů, které tuto definici nesplňují, avšak byly oznámeny ČGS v domněnku, že jde právě o staré důlní dílo. Registr SDD proto rozlišuje následující kategorie:

- stará důlní díla (SDD) dle definice v § 35 horního zákona,
- opuštěná průzkumná důlní díla (OPDD), provozovaná ze státních prostředků v rámci geologického průzkumu, která nebyla po ukončení prací předána těžbě,
- opuštěná důlní díla⁴ (ODD), díla mimo provoz, která mají svého majitele nebo jeho právního nástupce,

- ostatní objekty (jiné), které byly uměle vytvořeny za jiným účelem než pro těžbu a průzkum nerostných surovin.

Údaje z registru SDD jsou zpracovány do databáze starých důlních děl, která je součástí informačního systému ČGS (dostupné zde: https://mapy.geology.cz/oznamena_dulni_dila/). Informace o lokalitě a stavu starých důlních děl jsou využívány zejména pro odborná vyjádření k územnímu plánování⁵.

Všechna evidovaná důlní díla (všechny kategorie a typy) a jejich projevy na povrch jsou součástí zákresů poddolovaných území, které jsou dostupné jednak v rámci veřejné mapové aplikace Důlní díla a poddolování (https://mapy.geology.cz/dulni_dila_poddolovani/) a jednak formou otevřených dat do Národního katalogu otevřených dat – NKOD (<https://data.gov.cz/>).

K 29. 8. 2025 bylo v databázi SDD evidováno 3 077 objektů, jejichž rozdělení na jednotlivé kategorie je uvedeno níže v tabulce č. 7.5.

Tab. 7.5: Zastoupení jednotlivých kategorií v registru SDD – stav k 29. 8. 2025

Kategorie	Počet	%
Stará důlní díla (SDD)	1971	64,0
Opuštěná průzkumná důlní díla (OPDD)	150	4,9
Opuštěná důlní díla (ODD)	806	26,2
Ostatní objekty (jiné)	142	4,6
Dosud nestanoveno	8	0,3
Celkem	3077	100,0

Zdroj: Česká geologická služba – mapová aplikace Oznámená důlní díla [online]. Praha: Česká geologická služba, 2025 [cit. 29.08.2025]. Dostupné z URL: <https://mapy.geology.cz/oznamena_dulni_dila/>.

Upraveno: Ústav územního rozvoje, 2025.

7.7. Sesuvná území

Česká republika patří vzhledem ke své pestré geologické stavbě a hustému osídlení mezi země s vysokým výskytem lokalit ohrožených svahovými nestabilitami. Současně se řadí mezi země s dlouholetou a vyspělou tradicí dokumentace a klasifikace tohoto rizikového jevu, které jsou nezbytné pro prevenci jakož i pro likvidaci případných následků svahových nestabilit.

Svahové pohyby vznikají při porušení stability svahu působením zemské tíže, přičemž těžiště pohybujících se hmot vykonává dráhu po svahu dolů. Svahové pohyby jsou velmi různorodým geodynamickým procesem probíhajícím v přírodním prostředí. Jejich vznik a vývoj je podmíněn přírodními podmínkami (sklon svahu, geologické poměry, klimatické podmínky atd.) a případně lidskou činností (změny reliéfu krajiny, změny vodního hospodářství atd.). Výsledkem svahového pohybu je svahová deformace. Podle mechanismu pohybu a jeho rychlosti se rozlišují

4 základní skupiny svahových pohybů:

- Ploužení (např. rozvolňování svahu; slézání svahových hlín a suti, ...)
- Sesouvání (např. rotační sesuv; planární sesuv, ...)
- Stékání (např. stékání svahových uloženin → zemní proud, bahnitý proud, kamenitý proud, ...)
- Řícení (např. skalní zřícení; skalní sesutí, ...)

⁴ Opuštěným důlním dílem se podle horního zákona rozumí důlní dílo, jehož vlastník nebo provozovatel je znám, avšak toto důlní dílo trvale nebo dlouhodobě nevyužívá.

⁵ Pro účely územního plánování je třeba počítat se všemi důlními díly, nejenom s kategorií „Stará důlní díla“ (SDD).

Svahové pohyby a výsledné svahové deformace lze dále blíže charakterizovat podle různých kritérií (relativní stáří; stupeň aktivity; geneze; vývojové stádium; opakovatelnost; tvar půdorysu; zřetelnost morfologické formy; pozice vůči dalším svahovým deformacím).

Nejčastěji dokumentovaný typ svahového pohybu v ČR je **sesouvání**. Sesouvání je relativně rychlý (cm až m/den), krátkodobě klouzavý pohyb horninových hmot na svahu podél jedné nebo více průběžných smykových ploch. Výslednou formou sesuvného pohybu je sesuv. Sklon svahu náchylného k sesuvu bývá zpravidla větší než 22 stupňů. K sesuvu dochází, když se poruší stabilita svahu, a to v důsledku přírodních procesů nebo v důsledku lidské činnosti. Soudržnost je porušována např. zvýšením obsahu vody, zmrazením anebo zvětráváním. Nestabilitu svahu mohou způsobit i změny porostu nebo odstranění vegetace. Pro sesuvy je charakteristické, že se část hmot nasune na původní terén v předpolí. Při sesouvání se mohou v hlubších částech současně uplatňovat i pomalé deformace plouživého charakteru, na povrchu i stékání.

Sesuv může bezprostředně ohrozit obecný zájem (život a zdraví osob, jejich majetek, stávající nebo připravované investice, kabelovody, produktovody, plynovody, silniční a železniční komunikace apod.). Za nejzávažnější zdroje rizik jsou považovány tzv. aktivní sesuvy. Sesuvné jevy se na území České republiky vyskytují v Českém masivu, kde se jedná o sedimenty permokarbonu, české křídové pánve a třetihorní vulkanity Českého středohoří a potom v sedimentech flyšového pásma Západních Karpat.

Informace o svahových nestabilitách a jejich prostorové vymezení jsou získávány vlastními mapovacími pracemi ČGS a z odevzdávané geologické dokumentace od externích odborných firem a organizací. Evidované údaje zpřístupňuje ČGS v rámci výkonu státní geologické služby. Garanci správnosti poskytuje pouze u výsledků vlastních mapovacích akcí. Údaje o svahových deformacích jsou přístupné jednak formou veřejné mapové aplikace Svahové deformace (https://mapy.geology.cz/svahove_deformace/) a jednak formou otevřených dat v Národním katalogu otevřených dat – NKOD (<https://data.gov.cz/>). K 3. 12. 2024 bylo evidováno cca 27 000 objektů svahových nestabilit (viz **grafický list 7.6**).

Registr svahových deformací

Registr svahových deformací (RSD) slouží jako široce dostupný zdroj vysoce kvalitních, kompatibilních a verifikovaných prostorových informací o svahových deformacích pro potřeby státní správy a samosprávy v rámci ČR i na úrovni EU a dále pak pro potřeby všech občanů ČR. RSD obsahuje údaje, data a informace o svahových deformacích, které jsou využívány např. při územním plánování (dle § 13 zákona č. 62/1988 Sb.), při zakládání staveb a pro účely jiných činností (např. zemědělství, lesnictví, těžba surovin).

V Registru svahových deformací ČR je evidováno více než 22 000 záznamů svahových deformací, ale jde pouze o zlomek skutečného počtu projevů svahových deformací na území ČR. Téměř jednu třetinu tvoří aktivní svahové deformace a zbytek ostatní svahové deformace (svahové deformace dočasně uklidněné a uklidněné, neaktivní).

7.8. Uzavřená a opuštěná místa těžebního odpadu

Úložným místem se dle § 2 odst. 2 písm. c) zákona č. 157/2009 Sb., o nakládání s těžebním odpadem a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, rozumí plocha vyhrazená pro ukládání těžebního odpadu v pevném nebo kapalném stavu nebo ve formě roztoku či suspenze, včetně odkališť, přičemž součástí této plochy je zpravidla stavba hráze nebo jiná dílčí stavba sloužící k držení, zachycení, spoutání nebo k jiné podpůrné úloze pro úložné místo, s výjimkou vytěžených prostor, které jsou těžebním odpadem po vytěžení znovu vyplňovány v rámci sanace a rekultivace a při provádění stavebních prací.

Za uzavřené úložné místo se dle § 11 odst. 3 tohoto zákona považuje úložné místo, u kterého uplynula doba od ukončení provozu, kterou obvodní báňský úřad považuje za nutnou s přihlédnutím k povaze a trvání nebezpečí (doba je stanovena v povolení k ukončení provozu) a u kterého obvodní báňský úřad vydá rozhodnutí, že se toto úložné místo považuje za uzavřené. Za uzavřená úložná místa se považují také úložná místa sanovaná a rekultivovaná ke dni 31. prosince 2010.

Opuštěným úložným místem se dle § 2 odst. 2 písm. d) tohoto zákona rozumí úložné místo, jehož původní provozovatel nebo právní nástupce neexistuje nebo není znám.

Těžebním odpadem se dle § 2 odst. 1 tohoto zákona rozumí jakýkoliv odpad, kterého se provozovatel zbavuje nebo má úmysl nebo povinnost se ho zbavit, včetně těžebních odpadů vzniklých při těžbě, úpravě a zpracování radioaktivních nerostů, které nelze považovat za radioaktivní odpady, a které vznikají:

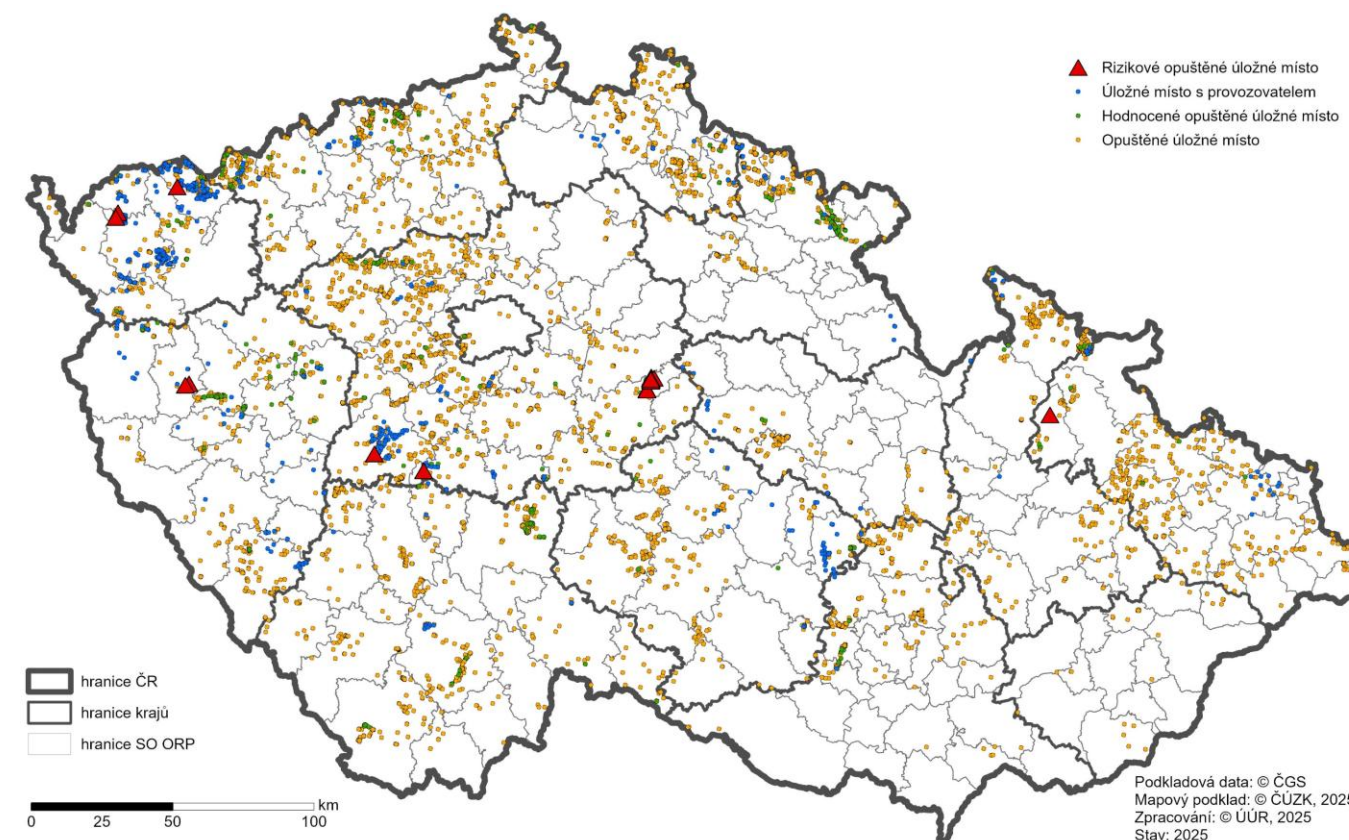
- při ložiskovém průzkumu, těžbě, úpravě nebo při skladování nerostů a které podle zákona o odpadech náleží mezi odpady z těžby nebo úpravy nerostů, nebo
- při těžbě, úpravě nebo skladování rašeliny.

Ministerstvo životního prostředí v souvislosti s ustanovením v § 17 odst. 4 zákona č. 157/2009 Sb., pověřilo Českou geologickou službu (ČGS) zjišťováním uzavřených a opuštěných úložných míst těžebních odpadů, představujících závažné riziko pro životní prostředí a lidské zdraví a vedením registru těchto úložných míst.

ČGS vede **Inventarizaci úložných míst těžebních odpadů ČR**, která je součástí informačního systému ČGS. Nad databází je vybudována mapová webová aplikace (https://mapy.geology.cz/inventarizace_uloznych_mist/), která zpřístupňuje lokalizaci jednotlivých úložných míst, popisné informace, připojenou fotodokumentaci a vazbu na související posudky a zprávy, uložené v archivu Geofond. Kromě toho tyto údaje publikuje formou otevřených dat v rámci Národního katalogu otevřených dat – NKOD (<https://data.gov.cz/>). K 29. 8. 2025 obsahovala databáze Inventarizace úložných míst těžebních odpadů ČR 7 151 objektů.

Objekty opuštěných a uzavřených úložných míst těžebních odpadů jsou vyznačeny formou bodového zákresu, protože pro kategorii „opuštěné úložné místo“ (podle definice jeho původní provozovatel nebo právní nástupce neexistuje nebo není znám) není zákonem stanoveno, kdo určí jeho rozsah (ohraničení).

Obr. 7.3: Úložná místa těžebního odpadu v ČR – stav k 29. 8. 2025



Zpracoval: Ústav územního rozvoje, 2025.

Dále ČGS vede také **Registr rizikových úložných míst**, který je veřejně přístupný a obsahuje základní údaje o objektech, které představují závažné ohrožení životního prostředí nebo by mohly v krátké nebo delší době ohrozit životní prostředí nebo lidské zdraví. Jednotlivé objekty jsou vyznačeny jako bodové zákresy. Podrobné informace včetně výsledků analýz a jejich vyhodnocení jsou uloženy v archivu ČGS. K 29. 8. 2025 obsahoval Registr rizikových

úložných míst 25 objektů. Aktuální seznam rizikových opuštěných úložných míst těžebního odpadu je uveden v tabulce č. 7.6 a jejich prostorové rozmístění v rámci ČR je zobrazeno na obrázku č. 7.3.

Tab. 7.6: Seznam rizikových opuštěných úložných míst v ČR – stav k 29. 8. 2025

Název	Katastrální území	Kraj	Hlavní kontaminant
Abertamy 5	Abertamy	Karlovarský	polymetalické rudy
doly Šváby, Koštofaly – Staročeské p., Hl. ž.	Kaňk	Středočeský	polymetalické rudy
doly Tolpy, Sedlák / Staročeské p., Hlavní ž.	Kaňk	Středočeský	polymetalické rudy
důl Fráty – Staročeské pásmo, Hlavní žíla	Kaňk	Středočeský	polymetalické rudy
důl Mladá Plimle – Staročeské p., Hlavní žíla	Kaňk	Středočeský	polymetalické rudy
důl Stará Plimle – Staročeské p., Hlavní žíla	Kaňk	Středočeský	polymetalické rudy
Důl Šafary – Staročeské p., Hlavní žíla	Kaňk	Středočeský	polymetalické rudy
důl Šmitna – Staročeské pásmo, Hlavní žíla	Kaňk	Středočeský	polymetalické rudy
Kuntery, Kutná Hora – Kaňk	Kaňk	Středočeský	polymetalické rudy
Nová jáma, Hoppy, Rabštejn – Staročeské p.	Kaňk	Středočeský	polymetalické rudy
Odval dolu Tomáš / Staročeské p., Hlavní žíla	Kaňk	Středočeský	polymetalické rudy
Odval Trmandl – Staročeské p., Hlavní žíla	Kaňk	Středočeský	polymetalické rudy
Panská jáma – Staročeské p., Benátecká žíla	Kaňk	Středočeský	polymetalické rudy
Karlov 3 - Kutíště	Karlov pod Pradědem	Moravskoslezský	polymetalické rudy
důl Flašary / Oselské pásmo	Kutná Hora	Středočeský	polymetalické rudy
Halda pod novým gymnáziem/Oselské pásmo	Kutná Hora	Středočeský	polymetalické rudy
haldy pod Zelenou horou / Oselské pásmo	Kutná Hora	Středočeský	polymetalické rudy
Železník – Oloví (Libnov)	Libnov	Karlovarský	polymetalické rudy
Odval jámy Emanuel	Milešov nad Vltavou	Středočeský	antimonová ruda
Odval jámy Marie	Milešov nad Vltavou	Středočeský	antimonová ruda
Dolní Turkaňk-Nepřízeň	Sedlec u Kutné Hory	Středočeský	polymetalické rudy
Odval štoly Josef II	Stříbro	Plzeňský	polymetalické rudy
odval štoly Paulus II	Studenec u Oloví	Karlovarský	polymetalické rudy
Dobývky na žíle Michal	Svinná u Stříbra	Plzeňský	polymetalické rudy
Halda Třebsko	Třebsko	Středočeský	polymetalické rudy

Zdroj: Česká geologická služba – mapová aplikace Registr rizikových opuštěných úložných míst [online]. Praha: Česká geologická služba, 2025 [cit. 29.08.2025]. Dostupné z URL: <<https://mapy.geology.cz/rroum/>>. Upraveno: Ústav územního rozvoje, 2025.

III. Závěrečný souhrn

Horninové prostředí

V oblasti těžby nerostných surovin jsou na celostátní úrovni územními problémy zejména střety zájmů ochrany a využití ložisek energetických surovin se zájmy chráněnými zvláštními předpisy (ochrana půdy, ochrana vod, ochrana přírody a krajiny, ochrana zdraví aj.) a zájmy vlastníků dotčených pozemků a staveb.

Dále se jedná o předpokládaná ložiska ropy, případně zemního plynu. Těžba těchto ložisek a ložisek uhlí, představuje značné zatížení území, především povrchová těžba uhlí je velkým a do značné míry nevratným zásahem. Rozšiřování nebo naopak útlum těžby má podstatný přímý i nepřímý vliv na stav území, přírodu a krajinu, životní prostředí a na sociální a ekonomické podmínky (zejména na zaměstnanost a veřejnou infrastrukturu). S problematikou prolomení limitů těžby souvisí hrozba rušení sídel nebo omezování jejich rozvoje.

Problémem jsou rovněž rozsáhlá území s významnými nerostnými, zejména energetickými zdroji, která je nutno ze strategických důvodů chránit pro pozdější využití, a přitom hájit zájmy státu při stanovení podmínek těžby a využití. Tato dlouhodobá ochrana, omezuje možnosti využívání dotčeného území a jeho rozvoj. Pro zajištění udržitelného rozvoje území je v takových územích třeba hledat vyvážené řešení často protichůdných požadavků. S touto problematikou úzce souvisí zajištění energetické bezpečnosti státu a udržitelné energetiky (tj. zejména zvýšení bezpečnosti dodávek energie a environmentální udržitelnost energetiky).

Střety s ochranou přírody a krajiny a ochranou životního prostředí

Těžba je v praxi prováděna na rozloze, která je menší než 1 % plochy České republiky. Střety plynou z povolení hornické činnosti, zejména tam, kde stanovený dobývací prostor zasahuje na území maloplošných i velkoplošných zvláště chráněných území přírody (např. do národních přírodních památek, I. zón CHKO atd.) a do infrastruktury obcí.

Další střety plynou z prováděné těžby, která často způsobuje nevratné změny reliéfu terénu a snižuje estetické hodnoty krajiny (např. v případě těžby kameniva dochází k odtěžování soliterních krajinných dominant). Podstatný je v mnohých případech i vliv těžby na kvalitu životního prostředí v okolí (např. zátěže hlukem, prachem, kontaminací půdy a vod apod.).

V řadě případů je těžba vítána jako faktor vytvářející podmínky pro vznik biotopů, které jsou předmětem ochrany přírody. Těžba nerostů přináší do zkulturněné krajiny (po vydobytí nerostu) potřebnou biodiverzitu a využitím rekultivace přírodní sukcesí vytváří často unikátní biotopy chráněné soustavou NATURA, vytváří potřebné prostory pro zneškodnění odpadů a vytváří prostory pro žádané následné využití území (pro vodohospodářské využití, pro výstavbu, pro rekreaci, aj.). Některé prostory po těžbě jsou místy v krajině, kde je zadržována voda pro následné využití.

Ochrana nerostných zdrojů je zajišťována cestou chráněných území, na základě horního zákona a stavebního zákona. Ekologický dohled nad těžbou je jedním z nástrojů ochrany horninového prostředí, která vyžaduje vytváření podkladů pro kvalifikované určování podmínek při stanovování dobývacích prostorů, povolování hornické činnosti, stanovování limitů únosnosti území z hlediska těžby nerostných surovin a hodnocení surovinového potenciálu území.

Náměty z hlediska územního plánování

Je potřeba vytvářet příznivé podmínky pro udržitelný rozvoj území, zejména se jedná o potřeby rekultivace a vhodné revitalizace rozsáhlých území devastovaných těžbou s důrazem na obnovu plnohodnotné krajiny, snížení emisí do ovzduší, pokračování obnovy a další péče o imisemi poškozené lesní porosty, restrukturalizace ekonomiky, odstranění sociálních problémů.

V srpnu 2023 byla například ukončena činnost černouhelného dolu Frenštát a zahájena jeho likvidace na základě rozhodnutí Baňského úřadu. Po ukončení likvidačních prací (plánováno do roku 2027) bude areál připraven pro další rozvoj.

Řešení dalšího využívání významných zdrojů těžby by mělo být v souladu s respektováním mezí únosnosti území, tj. v souladu s udržitelným rozvojem území.

V případě rozšíření povrchové těžby hnědého uhlí je třeba stanovit rámce mezí únosnosti území a regulativy pro zachování vyváženosti tří pilířů udržitelného rozvoje území a pro ochranu kulturních, sídelních, přírodních a krajinářských hodnot, pro celkovou stabilizaci sídelní struktury.

V souvislosti se surovinovou politikou je třeba na celostátní úrovni řešit problematiku i územní střety zájmů ochrany a těžby nerostných surovin se zájmy ochrany životního prostředí a ochrany přírody a krajiny a stanovit jednoznačná pravidla, jak v jednotlivých obecně daných případech postupovat. Taková pravidla je poté možno zohlednit i v územně plánovací dokumentaci, aniž by mohla být následně zpochybňována či měněna.

Surovinová politika musí stanovit reálné priority a dále prostorové limity i časové termíny pro dobývání nerostných surovin, které budou následně při respektování únosnosti území zapracovány v územně plánovací dokumentaci krajů a obcí. Tím se výrazně sníží celková okamžitá zátěž území a tlak na zahájení otvírky mnoha různých ložisek současně v některých územích s koncentrovaným výskytem ložisek nerostných surovin. Zároveň budou nastoleny právní jistoty pro rozvoj obcí i pro ostatní aktivity využívající území.

Záměry na provedení změn v území

Vzhledem k povaze problematiky jednotlivých témat této kapitoly, nevyplyvají z jejich vyhodnocení konkrétní záměry na provedení změn v území, které by bylo možné přesně definovat a lokalizovat v území. Stanovit lze pouze výše uvedené náměty z hlediska územně plánovací činnosti.

IV. Právní rámec, zákony a vyhlášky

- **Zákon č. 44/1988 Sb.**, o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon) – znění od 1. 7. 2025.
Zákon je v gesci Českého báňského úřadu.
- **Zákon č. 62/1988 Sb.**, České národní rady o geologických pracích a o Českém geologickém úřadu – znění od 1. 1. 2024.
Zákon je v gesci Ministerstva životního prostředí.
- **Zákon č. 157/2009 Sb.**, o nakládání s těžebním odpadem a o změně některých zákonů – znění od 1. 1. 2024.
Zákon je v gesci Ministerstva životního prostředí.
- **Zákon č. 283/2021 Sb.**, stavební zákon – znění od 1. 8. 2025.
Zákon je v gesci Ministerstva pro místní rozvoj.
- **Vyhláška č. 104/1988 Sb.**, Českého báňského úřadu o racionálním využívání výhradních ložisek, o povolování a ohlašování hornické činnosti a ohlašování činnosti prováděné hornickým způsobem – znění od 1. 8. 2005.
Vyhláška je v gesci Českého báňského úřadu.
- **Vyhláška č. 157/2024 Sb.**, o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a jednotném standardu – znění od 1. 7. 2024.
Vyhláška je v gesci Ministerstva pro místní rozvoj.
- **Vyhláška č. 172/1992 Sb.**, Českého báňského úřadu o dobývacích prostorech – znění od 1. 1. 2001.
Vyhláška je v gesci Českého báňského úřadu.
- **Vyhláška č. 363/1992 Sb.**, ministerstva životního prostředí České republiky o zjišťování starých důlních děl a vedení jejich registru – znění od 1. 9. 2004.
Vyhláška je v gesci Ministerstva životního prostředí.
- **Vyhláška č. 364/1992 Sb.**, ministerstva životního prostředí České republiky o chráněných ložiskových územích – znění od 10. 7. 1992.
Vyhláška je v gesci Ministerstva životního prostředí.

- **Vyhláška č. 369/2004 Sb.**, o projektování, provádění a vyhodnocování geologických prací, oznamování rizikových geofaktorů a o postupu při výpočtu zásob výhradních ložisek – znění od 1. 2. 2009.

Vyhláška je v gesci Ministerstva životního prostředí.

V. Použité zdroje

- Bína, J.; Brandos, O.; Ertl, S. – Členění ČR, geomorfologické celky Česka. In: *Treking.cz [online]*. Ostrava: časopis TREKING, 2007 [cit. 10.08.2023]. Dostupné z URL: <<https://www.treking.cz/regiony/celky.htm>>.
- Boháč, P.; Kolář, J. – *Vyšší geomorfologické jednotky České republiky*. Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální, 1996. [cit. 10.08.2023].
- Česká geologická služba – mapové aplikace [online]. Praha: Česká geologická služba, 2025 [cit. 29.08.2025]. Dostupné z URL: <https://mapy.geology.cz/dulni_dila_poddolovani/>. <https://mapy.geology.cz/inventarizace_uloznych_mist/>. <https://mapy.geology.cz/oznamena_dulni_dila/>. <<https://mapy.geology.cz/rroum/>>. <https://mapy.geology.cz/svahove_deformace/>. <https://mapy.geology.cz/udaje_o_uzemi/>.
- Česká geologická služba – Geologická encyklopedie [online]. Praha: Česká geologická služba, 2007 [cit. 29.08.2025]. Dostupné z URL: <<https://app.geology.cz/encyklopedie/term.pl>>.
- Česká geologická služba – Geologická rizika [online]. Praha: Česká geologická služba, 2025 [cit. 29.08.2025]. Dostupné z URL: <<https://cgs.gov.cz/veda-a-vyzkum/geologicka-rizika>>. <<https://mapy.geology.cz/haz/>>.
- Česká geologická služba – Státní geologická služba [online]. Praha: Česká geologická služba, 2025 [cit. 29.08.2025]. Dostupné z URL: <<https://cgs.gov.cz/statni-geologicka-sluzba/dulni-dila-a-poddolovani>>. <<https://cgs.gov.cz/statni-geologicka-sluzba/svahove-deformace>>. <<https://cgs.gov.cz/statni-geologicka-sluzba/tezebni-odpady>>.
- Česká geologická služba – Surovinový informační systém [online]. Praha: Česká geologická služba, 2025 [cit. 29.08.2025]. Dostupné z URL: <<https://mapy.geology.cz/suris/>>.
- Česká geologická služba – Výroční zpráva 2023 [online]. Praha: Česká geologická služba, 2024 [cit. 29.08.2025]. Dostupné z URL: <https://cgs.gov.cz/system/files/2025-05/vz_2023_cz_web.pdf>.
- Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: MŽP, 2023 [cit. 29.08.2025]. Dostupné z URL: <<https://mzp.gov.cz/cz/agenda/priroda-a-krajina/geologie/chrana-loziskova-uzemi>>.
- Přehled dobývacích prostorů v České republice [online]. Praha: Český báňský úřad, 2025 [cit. 26.03.2025]. Dostupné z URL: <<https://cbu.gov.cz/cs/evidence/reg-ic-2>>.
- Registr svahových deformací [online]. Praha: ČGS, 2025 [cit. 29.08.2025]. Dostupné z URL: <<https://app.geology.cz/svahovedeformace/>>.
- Surovinová politika České republiky v oblasti nerostných surovin a jejich zdrojů [online]. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2017 [cit. 10.08.2023]. Dostupné z URL: <<https://www.mpo.cz/cz/stavebnictvi-a-suroviny/surovinova-politika/statni-surovinova-politika-nerostne-suroviny-v-cr/nova-surovinova-politika-v-oblasti-nerostnych-surovin-a-jejich-zdroju---mpo-2017--229820/>>.
- Surovinové zdroje České republiky, Nerostné suroviny 2024 [online]. Praha: Česká geologická služba, 2024 [cit. 29.08.2025]. Dostupné z URL: <<https://cgs.gov.cz/system/files/2025-05/surovinove-zdroje-ceske-republiky-2024.pdf>>.

VI. Použité zkratky

ČBÚ	Český báňský úřad
ČGS	Česká geologická služba
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
GTE	Geotermální energie
CHKO	Chráněná krajinná oblast
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NKOD	Národní katalog otevřených dat
ODD	Opuštěná důlní díla
OPDD	Opuštěná průzkumná důlní díla
PZP	Podzemní zásobník plynu
RSD	Registr svahových deformací
SDD	Stará důlní díla
ÚAP	Územně analytické podklady
ÚÚR	Ústav územního rozvoje

VII. Seznam grafických listů kapitoly 7

- 7.1 Dobývací prostory
- 7.2 Chráněná ložisková území
- 7.3 Chráněné území pro zvláštní zásahy do zemské kůry
- 7.4 Výhradní ložiska nerostných surovin
- 7.5 Poddolovaná území
- 7.6 Sesuvná území



Dobývací prostory



0 25 50 100 km

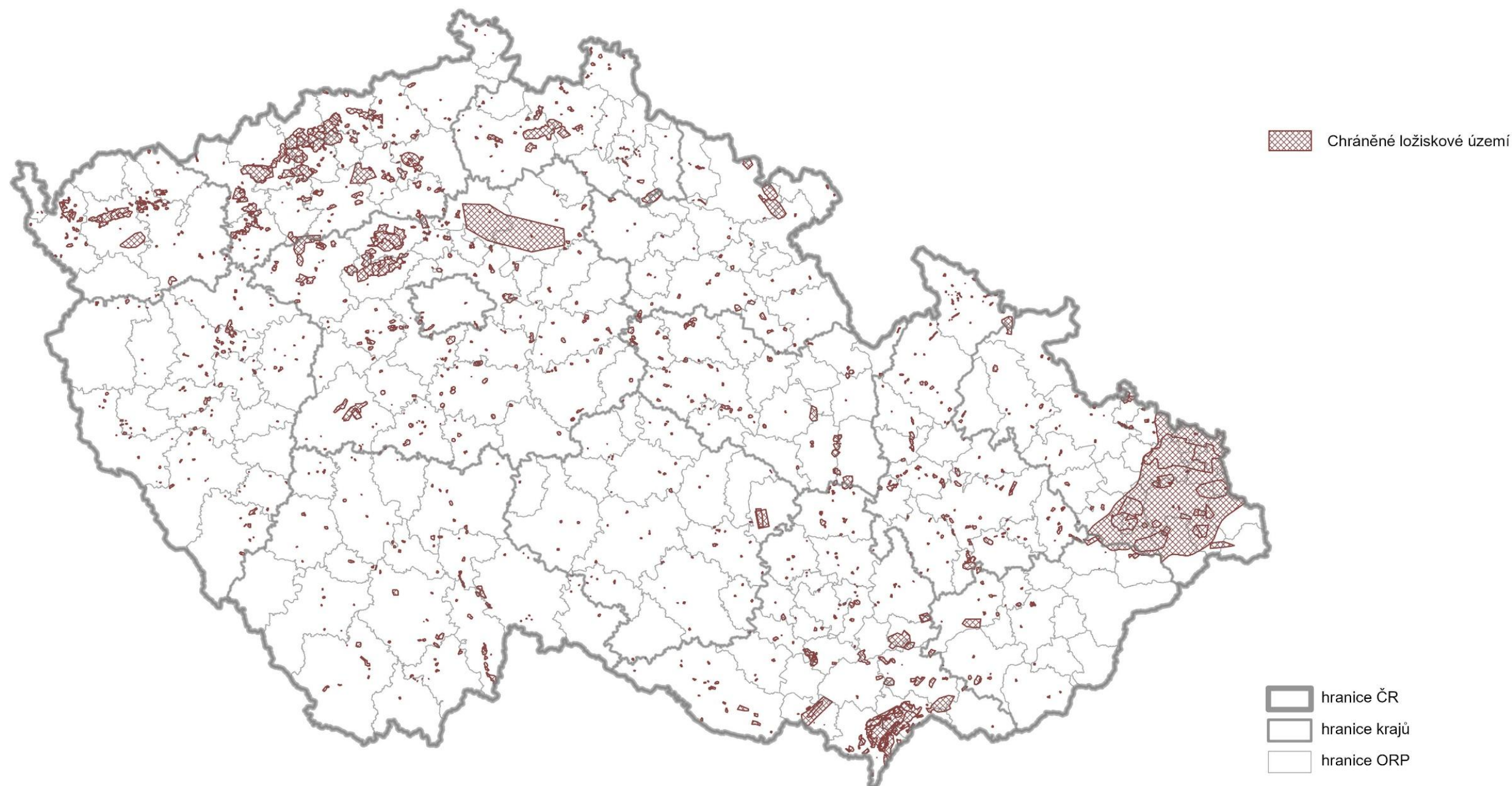
Územně analytické podklady České republiky

Grafický list č. 7.1

Podkladová data: © ČBÚ
Mapový podklad: © ČÚZK, 2025
Zpracování: © ÚÚR, 2025
Stav: 2025



Chráněná ložisková území



0 25 50 100 km

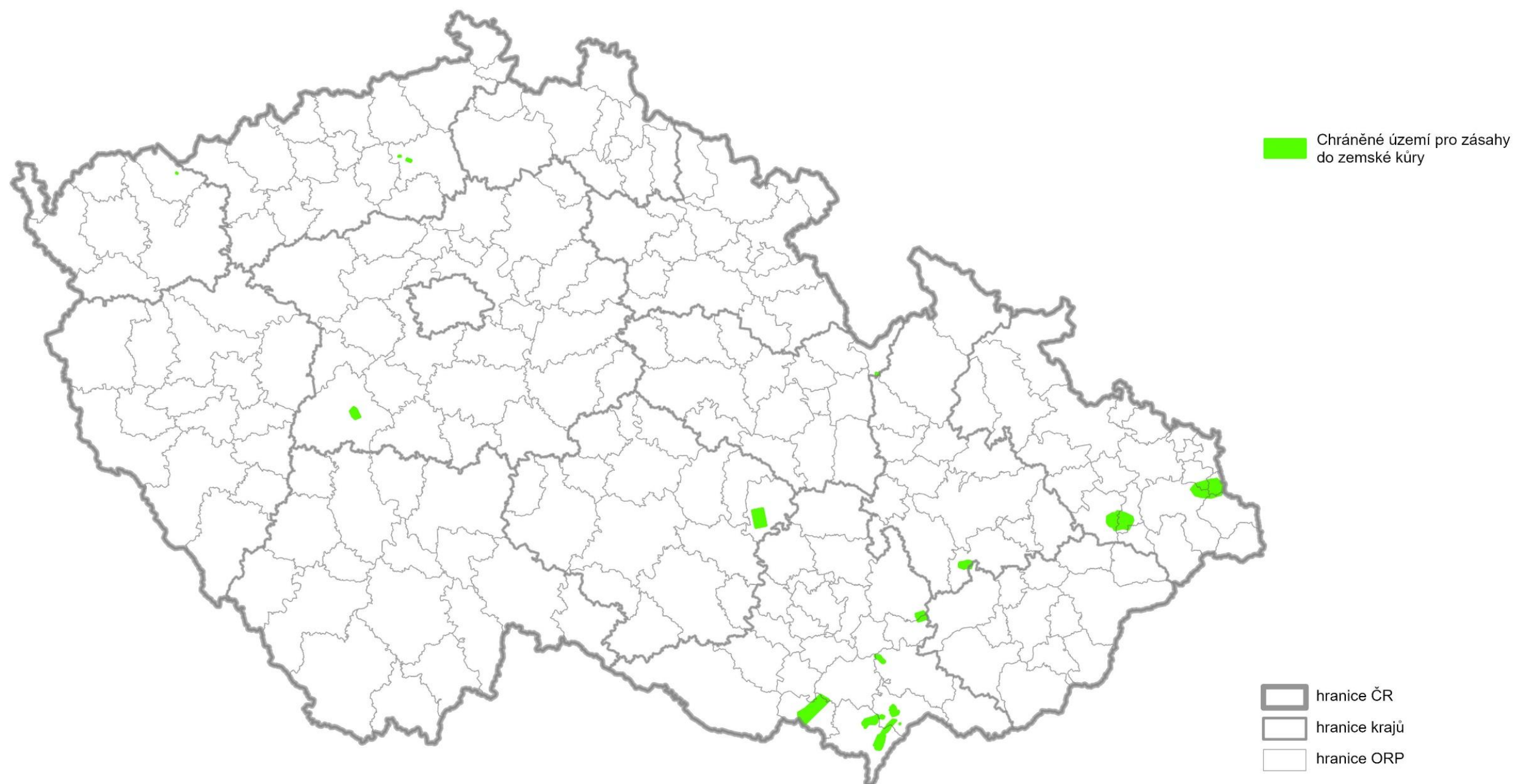
Územně analytické podklady České republiky

Grafický list č. 7.2

Podkladová data: © ČGS
Mapový podklad: © ČÚZK, 2025
Zpracování: © ÚÚR, 2025
Stav: 2024



Chráněné území pro zásahy do zemské kůry



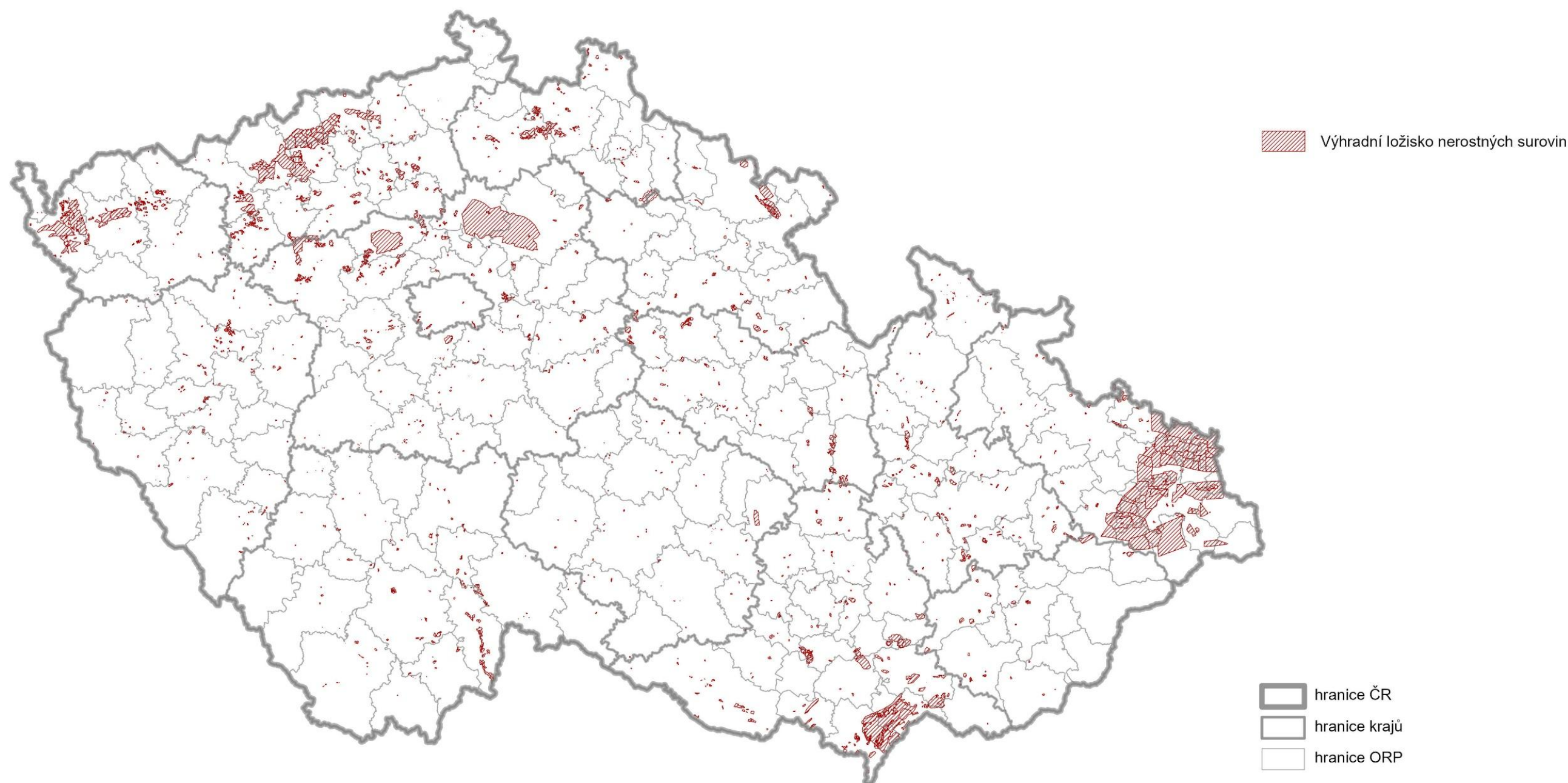
Územně analytické podklady České republiky

Grafický list č. 7.3

Podkladová data: © ČGS
Mapový podklad: © ČÚZK, 2025
Zpracování: © ÚÚR, 2025
Stav: 2024



Výhradní ložiska nerostných surovin



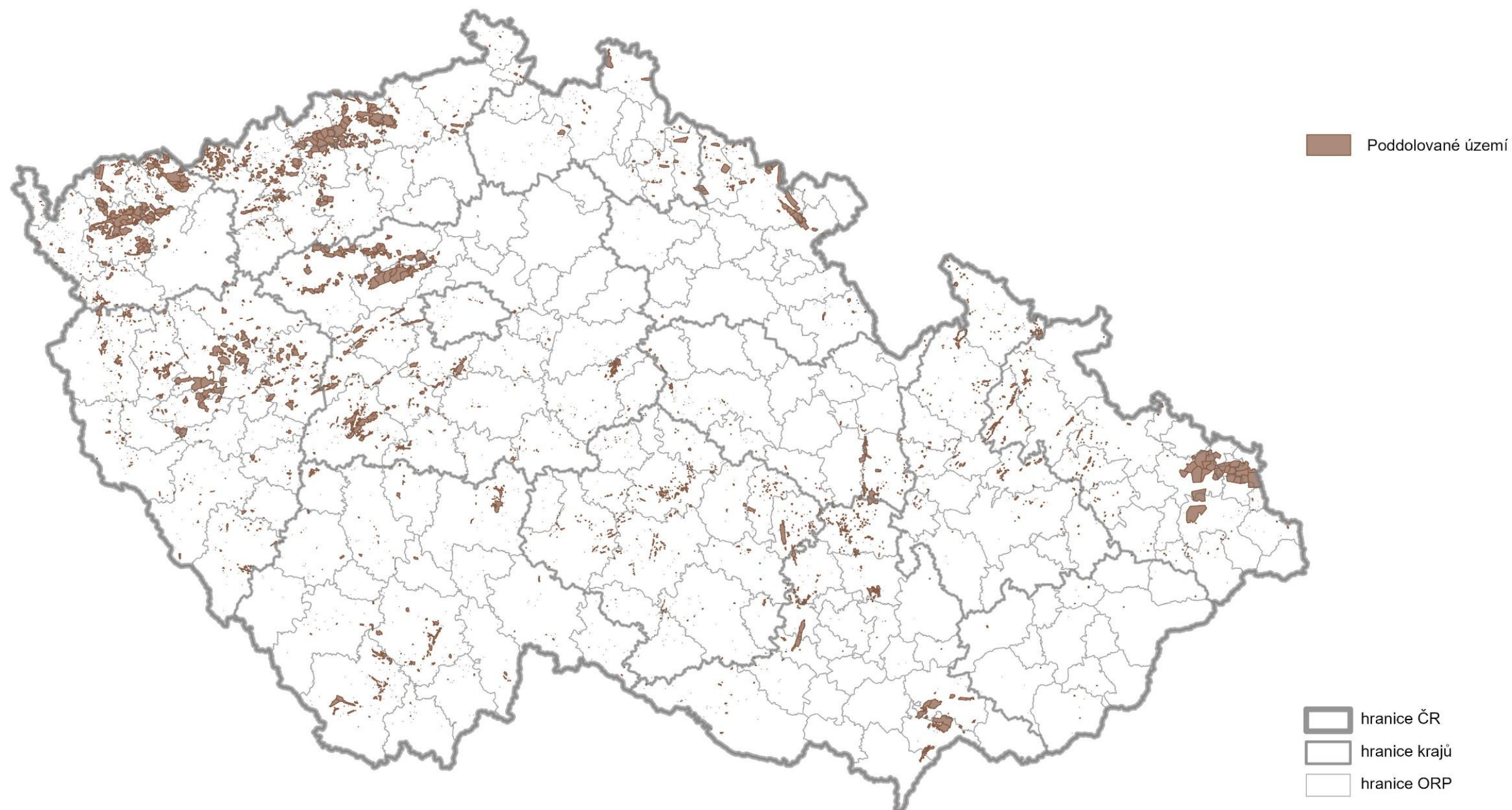
Územně analytické podklady České republiky

Grafický list č. 7.4

Podkladová data: © ČGS
Mapový podklad: © ČÚZK, 2025
Zpracování: © ÚÚR, 2025
Stav: 2024



Poddolovaná území



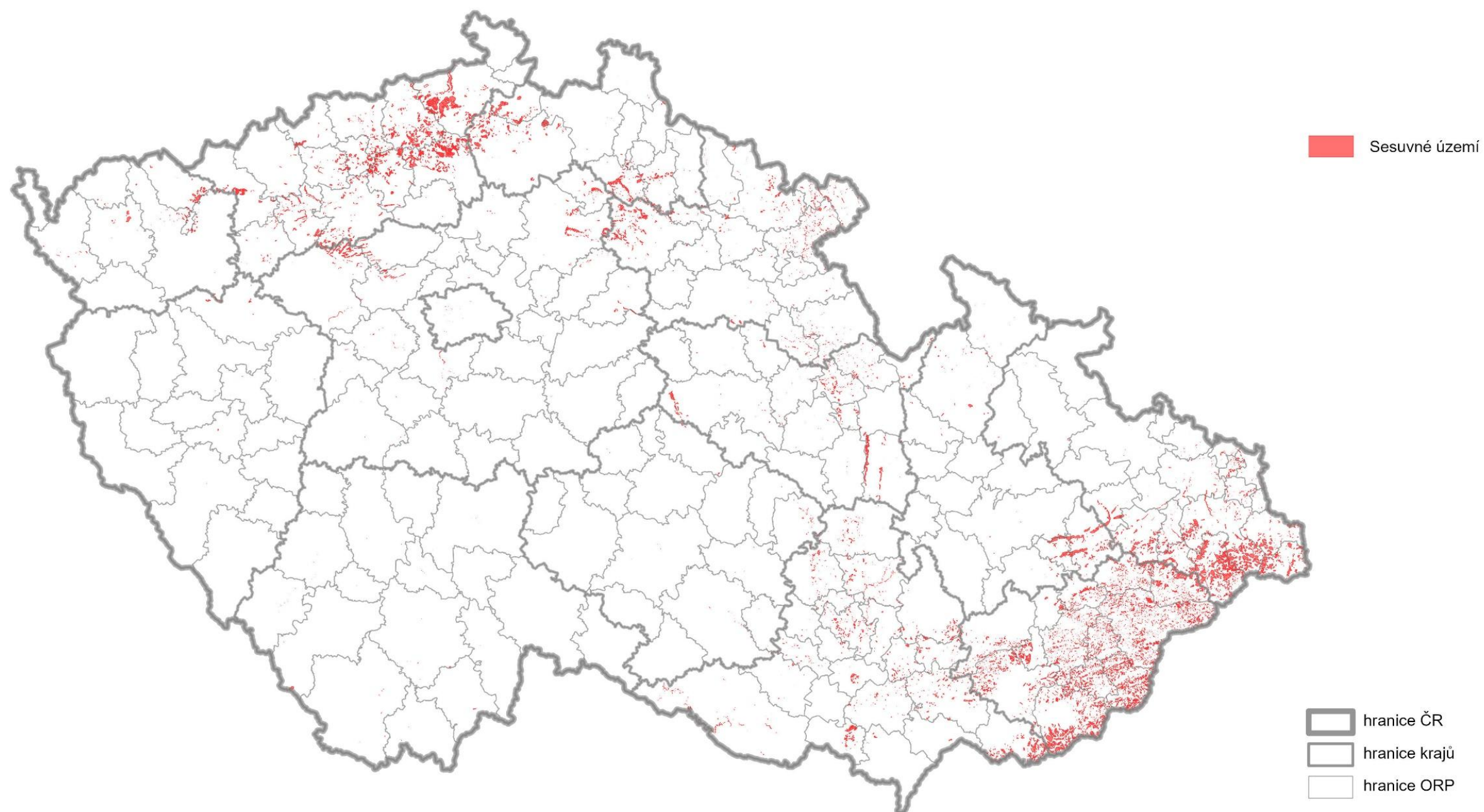
Územně analytické podklady České republiky

Grafický list č. 7.5

Podkladová data: © ČGS
Mapový podklad: © ČÚZK, 2025
Zpracování: © ÚÚR, 2025
Stav: 2024



Sesuvná území



Územně analytické podklady České republiky

Grafický list č. 7.6

Podkladová data: © ČGS
Mapový podklad: © ČÚZK, 2025
Zpracování: © ÚÚR, 2025
Stav: 2024